

CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE

DECIZIE

cu privire la admiterea recursului depus de Întreprinderea de Stat „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni”, reprezentată de avocatul Alexei Brânză,

în cauza civilă, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Societatea cu Răspundere Limitată „Orom-Imexpo” împotriva Întreprinderii de Stat „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni”, privind încasarea datoriei, dobânzii de întârziere și compensarea cheltuielilor de judecată,

împotriva deciziei din 29 septembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, prin care s-a respins apelul declarat de Întreprinderea de Stat „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni” și s-a menținut hotărârea din 01 decembrie 2021 a Judecătoriei Orhei, sediul Central,

*(Dosarul nr. 2rac-25/23
NR. PIGD 2-20105001-01-2rac-31012023)*

Recursul declarat până la 01 septembrie 2023.

Nerespectarea obligației de a determina corect legea aplicabilă în fazele procesuale de fond și de apel reprezintă o eroare judiciară, care nu poate fi corectată în recurs. Or, art.359 alin.(2) din Codul de procedură civilă, reglementează că apelul declarat împotriva hotărârii se consideră declarat și împotriva încheierilor date în cauza respectivă, chiar dacă au fost emise după pronunțarea hotărârii și dacă atacarea încheierii nu se menționează în cererea de apel.

Au examinat anterior cauza judecătoria:

Prima instanță: Judecătoria Orhei, sediul Central (Alexandra Romanăș)

Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (Nelea Budăi, Denis Băbălău, Ina Dutca)

04 martie 2026

Textul corespunde originalului

Examinând în lipsa părților recursului declarat de Întreprinderea de Stat „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni”, reprezentată de avocatul Alexei Brânză,

Curtea Supremă de Justiție, în completul compus din:

Stela Procopciuc, *Președinte*,
Ion Munteanu,
Gheorghe Stratulat, *judecători*,

constată următoarele:

ÎN FAPT

1. La 01 septembrie 2020, SRL „Orom-Imexpo” a depus cerere de chemare în judecată împotriva ÎS „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni”, privind încasarea datoriei, dobânzii de întârziere și compensarea cheltuielilor de judecată.

2. În motivarea acțiunii a indicat că între SRL „Orom-Imexpo” și ÎS „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni” a fost încheiat contractul de vânzare-cumpărare a producției agricole nr. 385AC din 21 decembrie 2016 și Acordul adițional nr. 2 din 23 ianuarie 2017.

3. A menționat că potrivit pct. 1.1 din Acordul nr. 2 adițional contractului nr. 385 AC din 21 decembrie 2016, ÎS „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni” s-a angajat să livreze cantitatea de 100 000 de kg producție agricolă de floarea soarelui în valoare totală de 735 000,00 de lei, iar cumpărătorul SRL „Orom-Imexpo” să achite prețul.

4. A mai menționat că pentru executarea pct.1.2 din Acordul nr. 2 adițional contractului nr. 385 AC din 21 decembrie 2016, SRL „Orom-Imexpo” a transferat în contul bancar al pârâtei suma de 735 000,00 de lei, fapt confirmat prin ordinul de plată nr.334 din 25 ianuarie 2017.

5. A susținut că contrar prevederilor contractului nr. 385 AC din 21 decembrie 2016, pârâta nu a livrat cantitatea producției agricole în condițiile asumate contractual, dar nici nu a restituit suma achitată, fiind acumulată o datorie în sumă de 17 244,00 de lei.

6. A relevat că în vederea soluționării pe cale extrajudiciară a litigiului, prin notificarea din 13 august 2020 expediată cu aviz recomandat, reclamanta a solicitat pârâtei restituirea sumei datorate, însă aceasta a fost ignorată de către pârâtă.

7. Prin urmare, circumstanțele descrise prejudiciază interesele economice ale reclamantei, ultima fiind privată de dreptul utilizării propriilor mijloace bănești, reținerea ilegală a căror aduce reclamantei prejudicii financiare.

8. În urma celor enunțate, SRL „Orom-Imexpo” a solicitat încasarea de la pârâtă datoria în sumă de 17 244,00 de lei, precum și compensarea cheltuielilor de judecată în forma taxei de stat în mărime de 517,32 de lei, cheltuielile de

asistență juridică în sumă de 5000,00 de lei și cheltuielile de traducere în sumă de 224,00 de lei.

9. Ulterior la 01 septembrie 2020, avocatul Eugeniu Rusu, acționând în interesele SRL „Orom-Imexpo”, a depus cerere de completare a acțiunii (f.d.49/49verso).

10. În motivarea cererii de completare a acțiunii societatea-reclamantă a menționat că reieșind din prevederile pct.6.1 și 6.2 ale contractului nr. 385 AC din 21 decembrie 2016, rezultă că în cazul livrării cu întârziere a producției agricole Vânzătorul plătește Cumpărătorului penalitate în cuantum de 0,2 % pentru fiecare zi de întârziere.

11. Astfel, în contextul celor enunțate, societatea-reclamantă a completat acțiunea inițială cu pretenția accesorie de încasare a penalității în mărime de 13726,22 de lei, pentru perioada 26 august 2020 până la 27 septembrie 27 septembrie 2021.

12. Drept urmare a solicitat încasarea de la pârâtă datoria în sumă de 17 244,00 de lei, penalitatea în mărime de 13726,22 de lei, precum și compensarea cheltuielilor de judecată în forma taxei de stat în mărime de 933,14 de lei, cheltuielile de asistență juridică în sumă de 5000,00 de lei și cheltuielile de traducere în sumă de 224,00 de lei.

ASPECTE DE PROCEDURĂ ÎN INSTANȚA DE FOND

13. Prin încheierea din 03 septembrie 2020 a Judecătorei Orhei sediul Central, cererea cu valoare redusă a fost acceptată în procedură contencioasă. Pârâtului i-a fost explicat că este obligat în termen de 30 zile de la comunicare, să prezinte referință la cerere depusă și toate probele, documentele care certifică circumstanțele pe care își întemeiază obiecțiile, în cazul în care nu cunoștea acțiunea (f. d. 27).

14. La 22 octombrie 2020, ÎS „Stațiunea Didactică Experimentală Criuleni”, prin intermediul avocatului Nicolae Haidarlî a depus cerere cu privire la ridicarea excepției de tardivitate (f.d. 33).

15. Prin încheierea din 26 octombrie 2020 a judecătorului Judecătorei Orhei sediul Central, s-a dispus constatarea imposibilității examinării în ordinea stabilită pentru cererile cu valoare redusă și s-a acceptat spre examinare în procedură contencioasă prezenta cauză civilă, iar prima ședință de judecată a fost stabilită pentru 10 decembrie 2020, cu invitarea participanților (f.d. 35).

16. Prin încheierea protocolară din 17 noiembrie 2021 a judecătorului Judecătorei Orhei sediul Central, s-a dispus restituirea pârâtei ÎS „Stațiunea Didactică Experimentală Criuleni” cererea cu privire la excepția de tardivitate, din motiv că cererea cu privire la excepția de tardivitate a fost semnată de o persoană, împuternicirile căreia nu au putut fi verificate în cadrul ședinței de judecată și că nu este anexat un extras din Registrul de stat al persoanelor juridice care ar confirma că Alexandru Zolotco este administratorul întreprinderii pârâte (f.d. 59).

POZIȚIA PRIMEI INSTANȚE

17. Prin hotărârea din 01 decembrie 2021 a Judecătorei Orhei, sediul Central, s-a admis cererea de chemare în judecată depusă de SRL „Orom-Imexpo”. S-a încasat din contul ÎS „Stațiunea Didactico -Experimentală Criuleni” în beneficiul SRL „Orom-Imexpo” a sumei de 17 244,00 de lei cu titlu de datorie, a sumei de 13 726,22 de lei cu titlu de penalitate, a sumei de 933,14 de lei cu titlu de taxă de stat, a sumei de 5 000 de lei cu titlu de cheltuieli de asistență juridică și a sumei de 224,00 de lei cu titlu de cheltuieli suportate pentru traducere (f.d. 61, 70/75).

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE APEL

18. La 10 decembrie 2021, prin intermediul poștei terestre (f.d.69), ÎS „Stațiunea Didactico -Experimentală Criuleni” a declarat apel nemotivat, iar, la 04 mai 2022, a depus motivarea apelului împotriva hotărârii din 01 decembrie 2021 a Judecătorei Orhei, sediul Central, solicitând casarea hotărârii instanței de fond, rejudecarea cauzei și pronunțarea unei noi hotărâri, prin care cererea de chemare în judecată să fie respinsă ca tardivă și neîntemeiată (f.d. 87/88).

POZIȚIA INSTANȚEI DE APEL

19. Prin decizia din 29 septembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, s-a respins apelul depus de ÎS „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni” și s-a menținut fără modificări hotărârea din 01 decembrie 2021 a Judecătorei Orhei, sediul Central (f.d. 108, 109/115).

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE RECURS

20. La 30 decembrie 2022, ÎS „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni”, reprezentată de avocatul Alexei Brânză, a depus cerere de recurs împotriva deciziei din 29 septembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel cu restituirea cauzei la o nouă rejudecare la Curtea de Apel Chișinău.

21. În susținerea recursului s-au indicat motivele de drept și de fapt invocate pe parcursul examinării cauzei în prima instanță și instanța de apel, suplimentar invocându-se că decizia Curții de Apel Chișinău este neîntemeiată și ilegală, prin faptul că au fost interpretate eronat normele legale, nu s-a aplicat legea ce urma a fi aplicată, nu a constatat și elucidat pe deplin circumstanțele importante pentru soluționarea pricinii, a apreciat arbitrar probele prezentate de către participanții la proces, astfel concluziile instanței fiind în contradicție cu circumstanțele pricinii, iar, aceste încălcări ale instanței de apel au dus la soluționarea greșită a litigiului, ceea ce, în temeiul art.432 alin.(2), lit. a), b) și alin.(4) din Codul de procedură civilă (în vigoare până la 01 septembrie 2023), servește drept temei de declarare a recursului.

22. Suplimentar, a dorit să atragă atenția că la examinarea cauzei civile în instanța de fond, societatea - pârâtă, reprezentată de administratorul Zolotco Alexandru, a solicitat prin cererea din 22 octombrie 2020 ca cererea de

chemare în judecată să fie respinsă în temeiul art. 394 din Codul civil, art. 186/1 alin. (1)-(3) din Codul de procedură civilă. Însă, prin încheiere protocolară a judecătorului Judecătoria Orhei, sediul Central, s-a restituit pe motiv că cerere a fost semnată de o persoană neîmputernicită.

23. Astfel, a considerat că este de menționat faptul că instanța de fond nu a aplicat aceste prevederi de lege materiale și procesuale pe care era obligată să le aplice, dar a aplicat legea și procesuală care nu trebuia a fi aplicată. Or, reclamantul și-a întemeiat pretențiile de încasare a datoriei în temeiul Contractului de vânzare-cumpărare a producției agricole nr.385 AC din 21 decembrie 2016 și Acordul adițional nr.2 din 23 ianuarie 2017. Astfel, termenul de prescripție de înaintare a acțiunii civile a expirat la 26 ianuarie 2020, pe când acțiunea civilă este înaintată de reclamant la 01 septembrie 2020, adică peste termenul de prescripție.

24. A mai susținut că prin cererea de apel declarată, apelanta ÎS „Stațiunea Didactică experimentală Criuleni” și-a exprimat dezacordul cu soluția primei instanțe, indicând erorile procesuale admise de instanța de fond la examinarea cauzei au fost reflectate, inclusiv în ședința de examinare apelului, însă aceste chestiuni au fost respinse de a fi examinate în cadrul ședinței de judecată în ordine de apel, astfel, instanța de apel, manifestând o poziție de examinare superficială a cauzei.

25. Suplimentar a menționat că de către societatea-apelantă au mai fost invocate și argumente privind examinarea superficială a cauzei civile de către instanța de fond, deoarece din natura litigiului se vorbește despre vânzarea-cumpărarea culturii de floarea soarelui. O parte din floarea soarelui a fost livrată de vânzător cumpărătorului, iar o parte de floarea soarelui nu a fost livrată, însă, instanța de judecată examinând cauza nu a stabilit de ce nu a fost livrată toată cantitatea de răsărită cumpărătorului, precum și faptul dacă cumpărătorul s-a mai adresat la vânzător.

26. La 31 ianuarie 2023, Curtea Supremă de Justiție, prin intermediul oficiului poștal, a expediat în adresa intimă SRL „Orom-Imexpo”, copia recursului declarat de ÎS „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni”, reprezentată de avocatul Alexei Brânză, împotriva deciziei din 29 septembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, fapt ce se confirmă prin scrisoarea de însoțire anexată la materialele dosarului (f.d. 138). Însă, până la examinarea admisibilității recursului, SRL „Orom-Imexpo”, nu și-a valorificat drepturile sale procedurale și nu a depus referință.

TERMENUL DE DECLARARE A RECURSULUI

27. Art. 434 alin.(1) –(2) din Codul de procedură civilă, reglementează că:

„Recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel. Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.”

28. Cu referire la termenul de depunere a recursului, instanța de recurs menționează că, Curtea de Apel Chișinău a pronunțat dispozitivul deciziei în ședință publică la 29 septembrie 2022 (f.d. 107).

29. Copia deciziei integrale din 29 septembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, a fost expediată participanților la proces, prin intermediul poștei electronice la data de 01 noiembrie 2022, fapt confirmat prin extrasul din poșta electronică anexat la materialele cauzei (f.d.116).

30. Astfel, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție notează că, în speță, calea de atac în ordine de recurs a fost demarată în interiorul termenului legal, deoarece cererea de recurs a fost depusă la 30 decembrie 2022 (f.d. 122/126).

LEGISLAȚIA RELEVANTĂ

31. Prin Legea nr. 246 din 31 iulie 2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție) au fost operate modificări în Codul de procedură civilă, care au intrat în vigoare la 01 septembrie 2023.

32. În conformitate cu prevederile art. XI alin. (1) și (3) din Legea nr. 246 din 31 iulie 2023 prezenta lege intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, cu excepția art. IV, art. V, pct.1–9, pct.11–16 și art. VII, care vor intra în vigoare la 01 septembrie 2023.

Recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului.

Din sensul normei de drept enunțate, rezultă că legiuitorul a optat pentru principiul aplicării imediate a noilor reglementări procedurale, cu excepția temeiurilor în baza cărora se vor examina recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi.

33. Respectiv, recursul declarat de ÎS „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni”, reprezentată de avocatul Alexei Brânză, a fost depus până la data intrării în vigoare a Legii nr. 246 din 31 iulie 2023 și va fi examinat în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii acestuia.

34. Totodată, având în vedere că legea procedural civilă, care impune obligații noi anulează sau reduce drepturile procedurale ale participanților la proces, limitează exercitarea unor drepturi ori stabilește sancțiuni procedurale noi sau suplimentare, nu are putere retroactivă recursul se va examina conform procedurii de judecare a recursului în vigoare la data depunerii acestuia, deoarece după sensul său norma referitoare la temeiuri cuprinde și procedura, or, temeiurile nu pot fi separate de procedura de examinare și soluționare, ele fiind un tot întreg organic. Astfel, la momentul examinării prezentului recurs, prevederile legale relevante aveau următorul conținut:

35. Art.13 alin. (5¹) al Legii nr.64 din 30 martie 2023 cu privire la Curtea Supremă de Justiție (introdus prin LP nr.224 din 31 iulie 24, MO3161-363/16.08.24 art.569; în vigoare 16 august 24), stabilește că:

„Până la începerea activității Curții Supreme de Justiție în noua componență, președintele Curții formează completele de judecată. Curtea Supremă de Justiție va examina în complete de 3 judecători cererile de recurs, cererile de recurs în anulare și cererile de revizuire, care au fost inițial repartizate spre examinare completelor din 5 judecători. Acestea vor fi examinate de completul de judecători din care face parte judecătorul raportor.”

36. Art. 429 alin.(1) din Codul de procedură civilă, prevede că:

„(1) Pot fi atacate cu recurs deciziile pronunțate de curțile de apel în calitatea lor de instanțe de apel, cât și hotărârile pronunțate de curțile de apel.”

37. Art. 431 alin.(1) –(4) din Codul de procedură civilă, reglementează că:

„(1) Examinarea recursului împotriva deciziilor instanțelor de apel ține de competența Curții Supreme de Justiție.

(2) Asupra admisibilității recursului decide un complet din 3 judecători.

(3) Recursul considerat admisibil se examinează într-un complet din 3, 5 sau 9 judecători ai Curții Supreme de Justiție.

(4) Judecătorii care au examinat admisibilitatea recursului pot participa și la examinarea recursului în cauză.”

38. Art. 440 alin.(3) din Codul de procedură civilă (în redacția Legii la momentul examinării prezentului recurs), stipulează că:

„(3) Dacă este considerat admisibil, completul examinează recursul în fond.”

39. Art. 442 alin.(1) și (3) din Codul de procedură civilă (în redacția Legii la momentul examinării prezentului recurs), reglementează că:

„(1) Judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs, legalitatea hotărârii contestate prin prisma temeiurilor prevăzute la art.432.

(3) Instanța de recurs este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor esențiale invocate în recurs.”

40. Art. 444 din Codul de procedură civilă (în redacția Legii la momentul examinării prezentului recurs), prevede că:

„Recursul considerat admisibil se examinează fără înștiințarea și audierea participanților la proces, cu excepția recursului în care se invocă întemeiat art.432 alin.(1) lit.b) și e). Completul poate decide și în alte cazuri invitarea participanților în ședință pentru a se pronunța cu privire la recursul considerat admisibil.”

41. Art. 432 alin. (2) din Codul de procedură civilă, în vigoare la data depunerii recursului reglementează că:

„Se consideră că normele de drept material au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care instanța de judecată: a) nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată; b) a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată; b1) a aplicat o lege care a fost declarată neconstituțională; c) a interpretat în mod eronat legea; d) a aplicat în mod eronat analogia legii sau analogia dreptului.”

42. Art. 432 alin. (3) din Codul de procedură civilă, în vigoare la data depunerii recursului reglementează că:

„Se consideră că normele de drept procedural au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care: a) cauza a fost judecată de un judecător care nu avea dreptul să participe la judecarea ei; b) cauza a fost judecată în absența unui participant la proces căruia nu i s-a comunicat locul, data și ora ședinței de judecată; c) în judecarea cauzei au fost încălcate regulile privind limba de desfășurare a procesului; d) instanța a soluționat problema drepturilor unor persoane care nu au fost implicate în proces; e) în dosar lipsește procesul-verbal al ședinței de judecată; f) hotărârea a fost pronunțată cu încălcarea competenței jurisdicționale.”

43. Art.432 alin.(4) din Codul de procedură civilă, în vigoare la data depunerii recursului, reglementează că:

„Săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin. (3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.”

44. Art.432 alin.(5) din Codul de procedură civilă, în vigoare la data depunerii recursului, prevede că:

„(5) Temeiurile prevăzute la alin.(3) se iau în considerare de către instanță din oficiu.”

45. Art.238 alin.(2) din Codul de procedură civilă, stabilește că:

„(2) Completul de judecată deliberează, sub conducerea președintelui ședinței, toate problemele prevăzute de lege care urmează să fie soluționate, apreciază probele, determină circumstanțele și caracterul raportului juridic dintre părți, legea aplicabilă soluționării cauzei și admiterea acțiunii. Fiecare problemă urmează să fie pusă astfel încât să se poată da un răspuns afirmativ sau negativ.”

46. Art.239 din Codul de procedură civilă, reglementează că:

„Hotărîrea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. Instanța își întemeiază hotărîrea numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probele cercetate în ședința de judecată.”

47. Art.240 alin.(1), (3) din Codul de procedură civilă, prevede că:

„(1) La deliberarea hotărîrii, instanța judecătorească apreciază probele, determină circumstanțele care au importanță pentru soluționarea cauzelor, care au fost sau nu stabilite, caracterul raportului juridic dintre părți, legea aplicabilă soluționării cauzei și admisibilitatea acțiunii.

(3) Instanța judecătorească adoptă hotărîrea în limitele pretențiilor înaintate de reclamant.”

48. Art.241 alin.(5) din Codul de procedură civilă, stabilește că:

„(5) În motivare se indică: circumstanțele cauzei, constatate de instanță, probele pe care se întemeiază concluziile ei privitoare la aceste circumstanțe, argumentele invocate de instanță la respingerea unor probe, legile de care s-a călăuzit instanța.”

49. Art.373 din Codul de procedură civilă, reglementează că:

„(1) Instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărîrii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță.

(2) În limitele apelului, instanța de apel verifică circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărîrea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au

importanță pentru soluționarea cauzei, apreciază probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanță de apel de către participanții la proces.

(3) În cazul în care motivarea apelului nu cuprinde argumente sau dovezi noi, instanța de apel se pronunță în fond, numai în temeiul celor invocate în primă instanță.

(5) Instanța de apel este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel.”

50. Art.390 din Codul de procedură civilă, prevede că:

„(1) Decizia instanței de apel trebuie să conțină: e) motivele concluziilor instanței de apel și referirea la legea guvernantă; f) concluziile instanței de apel în urma examinării apelului.

(2) În cazul respingerii apelului, instanța de apel este obligată să indice în decizie motivele respingerii.”

51. Art. 4 din Codul de procedură civilă, stabilește că:

„Sarcinile procedurii civile constau în judecarea justă, în termen rezonabil, a cauzelor de apărare a drepturilor încălcate sau contestate, a libertăților și a intereselor legitime ale persoanelor fizice și juridice și asociațiilor lor, ale autorităților publice și ale altor persoane care sînt subiecte ale raporturilor juridice civile, familiale, de muncă și ale altor raporturi juridice, precum și în apărarea intereselor statului și ale societății, în consolidarea legalității și a ordinii de drept, în prevenirea cazurilor de încălcare a legii”.

52. Art. 5 alin. (2) din Codul de procedură civilă, reglementează că:

„(2) Nici unei persoane nu i se va refuza apărarea judiciară din motiv de inexistență a legislației, de imperfecțiune, coliziune sau obscuritate a legislației în vigoare.”

53. Art. 9 alin. (1)-(2) din Codul de procedură civilă, prevede că:

„(1) Instanței judecătorești îi revine un rol diriguitor în organizarea și desfășurarea procesului, ale cărui limite și al cărui conținut sînt stabilite de prezentul cod și de alte legi.

(2) Instanța judecătorească explică participanților la proces drepturile și obligațiile lor procesuale, preîntîmpină asupra urmărilor pe care le poate implica exercitarea sau neexercitarea actului procesual, le acordă sprijin în exercitarea drepturilor, ordonă, la solicitarea părților și altor participanți la proces, prezentarea de probe care să contribuie la adoptarea unei hotărîri legale și întemeiate, conduce dezbaterile judiciare, informează părțile despre posibilitatea inițierii procesului de mediere și ia orice alte măsuri necesare bunei desfășurări a procesului, pune în discuția părților și altor participanți la proces orice împrejurare de fapt sau de drept, efectuează alte acțiuni prevăzute de lege.”

54. Art. 25 alin. (1) din Codul de procedură civilă, stabilește că:

„(1) Instanța trebuie să cerceteze direct și nemijlocit probele, să asculte explicațiile părților și intervenienților, depozițiile martorilor, concluziile expertului, consultațiile și explicațiile specialistului, să ia cunoștință de înscrisuri, să cerceteze probele materiale, să audieze înregistrările audio și să vizioneze înregistrările video, să emită hotărîrea numai în temeiul circumstanțelor constatate și al probelor cercetate și verificate în ședință de judecată.”

55. Art.272 din Codul civil (în redacția Legii până la data de 01 martie 2019), reglementa că:

„(1) Termenul de prescripție extinctivă începe să curgă de la data nașterii dreptului la acțiune. Dreptul la acțiune se naște la data cînd persoana a aflat sau trebuia să afle despre încălcarea dreptului.

(2) Dacă legea prevede altfel, prescripția începe să curgă de la data cînd obligația devine exigibilă, iar în cazul obligației de a nu face, de la data încălcării acesteia. În cazul în care

dreptul subiectiv este afectat de un termen suspensiv sau de o condiție suspensivă, termenul de prescripție extinctivă începe să curgă de la data împlinirii termenului ori a realizării condiției.”

56. Art.7 alin.(6) din Codul civil (în redacția Legii din 01 martie 2029), stabilește că:

„(6) Dispozițiile legii noi privitoare la termenele de prescripție atât extinctivă, cât și achizitivă (uzucapiune) se aplică termenului de prescripție care a început să curgă înainte de data intrării ei în vigoare și nu a expirat înainte de cea dată. În acest caz, termenul curs anterior se ia în cont. Începutul, suspendarea și întreruperea termenului de prescripție se determină, pentru perioada anterioară intrării în vigoare a legii noi, de legea veche.”

57. Art. 394 din Codul civil (în redacția Legii din 01 martie 2029), prevede că:

„Acțiunea privind apărarea dreptului încălcat se respinge în temeiul expirării termenului de prescripție extinctivă numai dacă persoana în a cărei favoare a curs prescripția, creditorii persoanei sau oricare altă persoană care are un interes legitim a ridicat excepția de tardivitate conform Codului de procedură civilă.”

58. Art.395 alin.(1) din Codul civil (în redacția legii din 01 martie 2019), reglementează că:

„(1) Termenul de prescripție extinctivă începe să curgă de la data nașterii dreptului la acțiune. Dreptul la acțiune se naște la data când persoana a aflat sau trebuia să afle despre încălcarea dreptului.”

59. Art. 186¹ din Codul de procedură civilă, prevede că:

„(1) Cererile depuse în instanța de judecată peste termenul de prescripție extinctivă, a căror tardivitate a fost invocată în faza de pregătire a cauzei pentru dezbateri judiciare de partea în proces, persoana în a cărei favoare a curs prescripția, de creditorul persoanei sau de către oricare altă persoană care are interes legitim, se examinează în fond doar după examinarea de către instanța de judecată a excepției de tardivitate. Dacă reclamantul a solicitat repunerea în termenul de prescripție sau solicită repunerea odată cu ridicarea excepției, instanța de judecată examinează excepția de tardivitate concomitent cu cererea de repunere în termen.

(2) Excepția de tardivitate și, după caz, repunerea în termen se soluționează în ședință de judecată, convocată în faza de pregătire a cauzei pentru dezbateri judiciare. Lipsa participanților citați legal nu împiedică examinarea cererilor.

(3) Dacă nu se dispune repunerea în termen și/sau se admite excepția de tardivitate, instanța de judecată respinge acțiunea ca fiind tardivă printr-o încheiere motivată care poate fi atacată cu recurs.

(4) Instanța de recurs, după ce examinează recursul împotriva încheierii adoptate conform alin. (3), este în drept: 5 a) să respingă recursul și să mențină încheierea; b) să admită recursul și să caseze integral încheierea, restituind cauza spre rejudecare.

(5) Dacă se dispune repunerea în termen și/sau excepția de tardivitate se respinge, instanța de judecată emite o încheiere motivată care poate fi atacată odată cu fondul și continuă examinarea cauzei.”

60. Art. 359 alin.(2) din Codul de procedură civilă, prevede că:

„Apelul declarat împotriva hotărârii se consideră declarat și împotriva încheierilor date în cauza respectivă, chiar dacă au fost emise după pronunțarea hotărârii și dacă atacarea încheierii nu se menționează în cererea de apel.”

61. Art. 445 alin.(1), lit. c) din Codul de procedură civilă, stabilește că:

„(1) Instanța, după ce judecă recursul, este în drept: c) să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.”

MOTIVAREA INSTANȚEI

62. Inițial, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție relevă că reținând prevederile art. 444 din Codul de procedură civilă, enunțat la punctul 40, din prezenta decizie, considerând recursul admisibil, a decis examinarea cererilor de recurs fără înștiințarea participanților la proces, cu plasarea datei ședinței pe pagina web a Curții Supreme de Justiție, fiind inoportună invitarea părților, întrucât argumentele expuse în cererea de recurs precum și în referință au fost formulate cu suficientă precizie pentru a permite instanței examinarea acestuia.

63. În debutul analizei sale, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră imperioase dezideratele Curții Europene a Drepturilor Omului reținute în cauza Zubac vs. Croația (hotărârea din 05 aprilie 2018) potrivit cărora, din moment ce preeminența dreptului constituie un principiu fundamental al democrației și al Convenției, nu putea exista nicio așteptare, în baza Convenției sau de altă natură, potrivit căreia Curtea Supremă trebuia să ignore sau să nu aibă în vedere nereguli procedurale evidente.

64. Așadar, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție relevă că în sistemul legislației procesuale, instanța de judecată este obligată să soluționeze procesul limitându-se la obiectul acestuia în sensul formulat prin acțiune și, după caz, concretizat de către partea reclamantă, subsecvent, instanța de recurs se află în situația de a verifica dacă la caz a fost îndeplinită condiția unei examinări efective și a oferit un răspuns specific și explicit mijloacelor hotărâtoare pentru rezultatul procesului, a examinat toate pretențiile și argumentele înaintate.

65. Suplimentară, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție notează că Curtea Europeană a reiterat că efectul art.6 § 1 este, *inter alia*, de a impune unei instanțe obligația de a efectua o examinare adecvată a argumentelor și probelor aduse de către părți (a se vedea Perez v. Franța [GC], nr. 47287/99, § 80, ECHR 2004-I). O parte indispensabilă a acestei obligații a instanțelor judecătorești este datoria lor de a-și motiva hotărârile (a se vedea, printre altele, Hirvisaari v. Finlanda, nr. 49684/99, § 30, 27 septembrie 2001).

66. Astfel, la caz, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reține că pentru a verifica legalitatea deciziei contestate, fără a administra noi dovezi, va recurge la recapitularea esenței litigiului dedus judecății.

67. Deci, materialele cauzei atestă că între SRL „Orom-Imexpo” și ÎS „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni” a fost încheiat contractul de vânzare-cumpărare a producției agricole nr. 385AC din 21 decembrie 2016 și Acordul adițional nr. 2 din 23 ianuarie 2017.

68. Potrivit pct. 1.1 din Acordul nr. 2 adițional contractului nr. 385 AC din 21 decembrie 2016, ÎS „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni” s-a angajat să livreze cantitatea de 100 000 de kg producție agricolă de floarea soarelui în valoare totală de 735 000,00 de lei, iar cumpărătorul SRL „Orom-Imexpo” să achite prețul. Astfel, pentru executarea pct.1.2 din Acordul nr. 2 adițional contractului nr. 385 AC din 21 decembrie 2016, SRL „Orom-Imexpo” a transferat în contul bancar al pârâtei suma de 735 000,00 de lei, fapt confirmat prin ordinul de plată nr.334 din 25 ianuarie 2017.

69. Din conținutul Actului de verificare, care a fost anexat la cererea de chemare în judecată, instanța de apel a concluzionat că pârâta/apelanta ÎS „Stațiunea Didactică-Experimentală Criuleni” nu și-a onorat pe deplin obligațiunile asumate, livrând marfa convenită SRL „Orom-Imexpo” la data de 31 ianuarie 2017, în sumă de 30 870,00 de lei, iar mai apoi la data de 13 februarie 2017, în sumă de 686 886,00 de lei, acumulând astfel, o restanță în sumă de 17 244,00 de lei (f.d. 20).

70. În urma concretizării cerințelor, SRL „Orom-Imexpo” a solicitat încasarea de la pârâtă datoria în sumă de 17244,00 de lei, precum și compensarea cheltuielilor de judecată în forma taxei de stat în mărime de 517,32 de lei, cheltuielile de asistență juridică în sumă de 5000,00 de lei și cheltuielile de traducere în sumă de 224,00 de lei.

71. Judecătoria Orhei, sediul Central, fiind investită cu judecarea cauzei în fond, prin hotărârea din 01 decembrie 2021, a admis cererea de chemare în judecată depusă de SRL „Orom-Imexpo”. A încasat din contul ÎS „Stațiunea Didactico -Experimentală Criuleni” în beneficiul SRL „Orom-Imexpo” a sumei de 17 244,00 de lei cu titlu de datorie, a sumei de 13 726,22 de lei cu titlu de penalitate, a sumei de 933,14 de lei cu titlu de taxă de stat, a sumei de 5 000 de lei cu titlu de cheltuieli de asistență juridică și a sumei de 224,00 lei cu titlu de cheltuieli suportate pentru traducere (f.d. 61, 70/75).

72. Verificând legalitatea și temeinicia hotărârii prime instanțe Curtea de apel Chișinău, prin decizia din 29 septembrie 2022, a respins apelul depus de ÎS „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni” și s-a menținut fără modificări hotărârea din 01 decembrie 2021 a Judecătoriei Orhei, sediul Central (f.d. 108, 109/115).

73. Pentru a decide astfel, instanța de apel analizând circumstanțele cauzei, în raport cu probele anexate la dosar și argumentele cererii de apel, a conchis că fiind corectă concluzia primei instanței, potrivit căreia, intimata/reclamantă a prezentat suficiente probe, care confirmă cu certitudine că, apelanta nu și-a onorat obligațiunile asumate față de reclamantă, ultima fiind ținută să restituie suma restantă pentru marfa nelivrată.

74. Referitor la pretenția cu privire la încasarea penalității pentru întârzierea executării obligației, instanța de apel analizând prevederile art. 624 alin. (1) – (4) din Cod civil (în redacția legii la momentul semnării contractului), a constatat că, clauza penală constituie un mijloc de garantare a executării obligațiilor.

75. La caz, instanța de apel a relevat că, obiect al clauzei penale, îl constituie o sumă de bani determinată, fie global, fie procentual, în raport cu valoarea obiectului contractului la care se referă. Or, clauza penală reprezintă o prevedere contractuală, prin care părțile stabilesc de comun acord, anticipat și prin apreciere, cuantumul despăgubirilor ce vor fi datorate de partea în culpă, în cazul neîndeplinirii ori îndeplinirii necorespunzătoare a obligațiilor asumate.

76. Cu referire la acest capitol, instanța de apel a învederat că, potrivit clauzei contractuale înserate la pct.6.1 al contractului de vânzare-cumpărare nr.385 AC din 21 decembrie 2016, în cazul în care produsele nu vor fi livrate în termen, vânzătorul va fi obligat să-i plătească cumpărătorului o penalitate de întârziere în mărime de 0,2 % din sumă pentru fiecare zi de întârziere a livrării (sau a produselor nelivrate în caz de executare parțială a obligațiilor contractuale).

77. Drept urmare, în contextul celor enunțate, instanța de apel a conchis că prima instanță întemeiat a ajuns la concluzia de a admite pretenția reclamantei/intimatei SRL „Orom-Imexpo” privind încasarea penalității de întârziere, aceasta fiind una justificată, fiind încasată în acest sens penalitatea în sumă de 13 726,22 de lei conform calculului anexat.

78. Cât privește capătul de cerere cu privire la compensarea cheltuielilor de judecată, instanța de apel analizând prevederile art. 82, art. 83 alin. (1)-(2) art. 94 alin. (1), art. 96 alin. (1) și (1¹) din Codul de procedură civilă, și ținând cont de faptul că revendicările formulate de către reclamanta/intimata SRL „Orom-Imexpo” au fost admise, a conchis că este justă și concluzia primei instanței potrivit căreia, reclamanta este în drept să pretindă compensarea cheltuielilor de judecată din contul pârâtei care a pierdut procesul.

79. În ordinea de idei expusă supra, instanța de apel a notat că ÎS „Stațiunea Didactică-Experimentală Criuleni” în cererea de apel nu a indicat careva motive, careva argumente în susținerea poziției sale, nu a prezentat careva probe pertinente și nu a făcut referire la careva circumstanțe care să combată ori să pună la îndoială circumstanțele invocate de către reclamanta/intimată, limitându-se doar la invocarea dezacordului cu soluția primei instanțe, or, potrivit prevederilor art.118 din Codul de procedură civilă, fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temei al pretențiilor și al obiecțiilor sale.

80. Urmare a constatărilor detaliate supra, vizavi de circumstanțele factice ale cazului dedus judecării în ordine de apel, instanța de apel a concluzionat că, argumentele expuse în cererea de apel sânt lipsite de substanță obiectivă, iar, prima instanța reieșind din cumulul probelor administrate, a soluționat cauza sub toate aspectele de fapt și de drept, hotărârea emisă fiind legală și întemeiată, în corespundere cu art.130 din Codul de procedură civilă.

81. Examinând recursul declarat, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție conchide că acesta este admisibil și întemeiat, deoarece decizia instanței de apel este afectată de deficiențe esențiale, inclusiv omisiunea de a

analiza argumentele recurente/apelantei, aplicarea eronată a normelor de drept procedural și lipsa unei motivări clare și suficiente, fapt ce impune necesitatea casării deciziei instanței de apel, cu remiterea cauzei spre rejudecare. Or, art. 239 din Codul de procedură civilă, statuează că hotărârea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. Instanța își întemeiază hotărârea numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probele cercetate în ședință de judecată (*a se vedea pct.46, din prezenta decizie*).

82. La fel, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție opinează că instanței de apel, potrivit art. 373 din Codul de procedură civilă, îi revine obligația verificării circumstanțelor și raporturilor juridice stabilite în hotărârea primei instanțe și în final să le expună în decizia sa.

83. Astfel, la caz, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată că contrar prevederilor art. 373 alin. (1) din Codul de procedură civilă, instanța de apel nu a verificat, în limitele cererii de apel, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește respectarea de către instanța de fond a normelor de drept procedural.

84. Apreciind cele reținute, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție opinează că neelucidarea acestor circumstanțe nu poate duce la soluționarea justă a litigiului, deoarece au un rol decisiv în constatarea faptului dacă acțiunea a fost sau nu înaintată tardiv, în condițiile ridicării excepției de tardivitate. Or, textul art. 186¹ alin. (3) din Codul de procedură civilă utilizează în mod expres termenul „acțiune” și nu „pretenție”, ceea ce indică asupra faptului că excepția de tardivitate vizează întreaga acțiune, în ansamblul său.

85. La caz, se reține că la data de 01 septembrie 2020, SRL „Orom-Imexpo” a depus cerere de chemare în judecată împotriva ÎS „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni”, privind încasarea datoriei, dobânzii de întârziere și compensarea cheltuielilor de judecată (f.d.4/5).

86. Prin încheierea din 03 septembrie 2020 a Judecătoriei Orhei, sediul Central, s-a acceptat în procedura contencioasă cererea cu valoare redusă înaintată de avocatul Rusu Eugeniu, în interesele reclamantului societatea cu răspundere limitată ”Orom-Imexpo” împotriva ÎS „Stațiunea didactică experimentală Criuleni” privind încasarea datoriei și a cheltuielilor de judecată (f.d.27).

87. La 22 octombrie 2020, ÎS „Stațiunea Didactică Experimentală Criuleni” prin intermediul avocatului Nicolae Haidarlî a depus cerere cu privire la ridicarea excepției de tardivitate (f.d. 33), iar, prin încheierea protocolară din 17 noiembrie 2021 a judecătorului Judecătoriei Orhei sediul Central, s-a dispus restituirea pârâtei ÎS „Stațiunea Didactică Experimentală Criuleni” cererea cu privire la ridicarea excepției de tardivitate, din motiv că aceasta a fost semnată de o persoană, împuternicirile căreia nu au putut fi verificate în cadrul ședinței de judecată și că nu este anexat un extras din Registrul de stat al persoanelor juridice care ar confirma că Alexandru Zolotco este administratorul întreprinderii pârâte (f.d. 59).

88. La fel, din materialele cauzei rezultă că Curtea de Apel Chișinău examinând în ședință publică, apelul declarat de ÎS „Stațiunea Didactică Experimentală Criuleni” împotriva hotărârii din 01 decembrie 2021 a Judecătoriei Orhei, sediul Central, prin încheierea protocolară din 29 septembrie 2022 a dispus restituirea cererii de recurs înaintată asupra încheierii protocolare prin care s-a dispus restituirea pârâtei ÎS „Stațiunea Didactică Experimentală Criuleni” cererea cu privire la ridicarea excepția de tardivitate. Asupra formulării tardive a acțiunii apelantului s-a expus și în cerere de apel. Mai mult, în referința intimatul și-a expus poziția și cu referire la tardivitatea acțiunii.

89. La acest capitol, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție ține să precizeze că procesul-verbal al ședinței de judecată în ordine de apel nu lipsește, doar că acesta constituie un rezumat. Prin urmare, prin aplicarea art. 274 alin. (5) din Codul de procedură civilă, urmează a se da prioritate înregistrării audio a ședinței de judecată, or, din conținutul înregistrării audio a ședinței de judecată a instanței de apel din 29 septembrie 2022 se distinge că avocatul Alexei Brânză acționând în interesele ÎS „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni” la etapa explicațiilor participanților la proces a solicitat respingerea acțiunii ca fiind înaintată tardiv și neîntemeiată.

90. Prin urmare, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia că ÎS „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni”, nu a fost auzit de instanța inferioară într-un mod echitabil, cu respectarea garanțiilor prevăzute la articolul 6 din Convenție. Or, instanța de apel nu și-a exercitat obligația instituită prin efectul devolutiv al apelului, reieșind din prevederile art.359 alin.(2) din Codul de procedură civilă, care reglementează că, apelul declarat împotriva hotărârii se consideră declarat și împotriva încheierilor date în cauza respectivă, chiar dacă au fost emise după pronunțarea hotărârii și dacă atacarea încheierii nu se menționează în cererea de apel. Mai mult, nu a dezbătut și nici nu a motivat argumentul că acțiunea ar fi fost înaintată tardiv.

91. La caz, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție este relevantă și jurisprudența CtEDO, și anume cauza Caraman v. Republica Moldova – 49937/08 (hotărârea din 16 februarie 2021 [Secția a II-a]), în care Curtea a menționat la §§ 21-25, următoarele:

„21....Reclamanții susțin că instanțele naționale nu și-au motivat în mod suficient deciziile lor, prin faptul că au ignorat argumentul lor privind nerespectarea de către Primăria Chișinău a termenului de prescripție pentru inițierea unei acțiuni în justiție.

22. Guvernul a contestat această afirmație.

23. Curtea reamintește că Articolul 6 § 1 din Convenție implică, din partea „instanței”, obligația de a examina în mod eficient motivele, argumentele și probele invocate de către părți (a se vedea, printre multe altele, Perez v. Franța [MC], nr. 47287/99, § 80, CEDO 2004-I, și Loupas v. Grecia, nr. 21268/16, § 37, 20 iunie 2019). De asemenea, ea reamintește jurisprudența sa constantă, potrivit căreia acest Articol obligă instanțele să își motiveze deciziile sale. Întinderea obligației de motivare poate varia în funcție de natura deciziei și trebuie analizată în lumina circumstanțelor fiecărei cauze. Fără a necesita un răspuns detaliat la fiecare argument invocat de către un reclamant, această obligație

presupune, totuși, că o parte la procedura judiciară poate aștepta un răspuns specific și explicit la acele argumente care sunt decisive pentru rezultatul procedurii în cauză (a se vedea, printre multe altele, *Paixão Moreira Sá Fernandes v. Portugalia*, nr. 78108/14, § 71, 25 februarie 2020 și cauzele citate în aceasta).

24. În prezenta cauză, Curtea observă de la început că, având în vedere circumstanțele cauzei, respectarea termenului de prescripție era una dintre chestiunile esențiale care trebuiau examinate de către instanțele naționale și că acest aspect avea un impact decisiv la soluționarea cauzei (a se compara cu *Ruiz Torija v. Spania*, 09 decembrie 1994, § 30, Seria A nr. 303-A). În cazul în care instanțele ar fi constatat că acest argument era întemeiat, ele ar fi trebuit să respingă acțiunea Primăriei Chișinău împotriva reclamanților. În acest sens, ea reamintește că respectarea criteriilor de admisibilitate pentru introducerea unei acțiuni este un aspect important al dreptului la un proces echitabil (*Dacia S.R.L. v. Moldova*, nr. 3052/04, § 75, 18 martie 2008, și *Nichifor v. Republica Moldova*, nr. 52205/10, § 28, 20 septembrie 2016).

25. Prin urmare, Curtea consideră că argumentul reclamanților privind tardivitatea acțiunii necesita un răspuns specific și explicit. Cu toate acestea, instanțele naționale au omis să facă acest lucru, fiind imposibil de determinat dacă ele pur și simplu au neglijat acest argument sau dacă au intenționat să-l respingă și, în această ultimă ipoteză, care erau motivele în acest sens (a se compara cu *Ruiz Torija*, pre-citată, § 30, *Lebedinschi v. Republica Moldova*, nr. 41971/11, § 35, 16 iunie 2015, *Nichifor v. Republica Moldova*, nr. 52205/10, § 30, 20 septembrie 2016, și *Covalenco v. Republica Moldova*, nr. 72164/14, § 26, 16 iunie 2020). ”

92. În continuare, instanța de recurs menționează că Curtea, la fel, a notat în nenumărate rânduri că articolul 6 § 1 din Convenție obligă instanțele naționale să-și motiveze hotărârile (a se vedea, printre altele, *Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portugalia* [MC], nr. 55391/13 și alte două, § 185, 6 noiembrie 2018).

93. Subsidiar, instanța de recurs relevă că potrivit jurisprudenței Curții stabilirea faptelor cauzei, precum și interpretarea și aplicarea dreptului intern, țin în principiu de competența exclusivă a instanțelor interne. Prin urmare, Curtea nu poate pune la îndoială interpretarea dreptului intern stabilit de către instanțele interne, în afara cazurilor de arbitrar vădit (a se vedea, printre altele cauzele, *García Ruiz v. Spania* [MC], nr. 30544/96, §§ 28-29, CEDO 1999-I, și *Adamsons v. Letonia*, nr. 3669/03, § 118, 24 iunie 2008). Acest lucru este valabil, în special, cu privire la interpretarea instanțelor naționale a dreptului intern, cum ar fi forma și termenele de depunere a unui recurs, iar rolul Curții este limitat la a verifica compatibilitatea cu Convenția a efectelor unei astfel de interpretări (cauza *Platakou v. Grecia*, nr. 3846 0/97, § 37, CEDO 2001-I). Totodată, Curtea amintește că se conturează existența unui arbitrar evident în cazul în care ea constată că instanțele naționale au aplicat prevederile legale în mod vădit eronat, ajungând la concluzii arbitrare și/sau la o denegare de justiție (cauza *Anđelković v. Serbia*, nr. 1401/08, § 24, 09 aprilie 2013).

94. Totodată, instanța de recurs, menționează că sunt relevante, la caz, prevederile art.423 alin.(3) din Codul de procedură civilă, potrivit căruia actele de contestare a încheierii judecătorești care se atacă odată cu fondul cauzei se anexează la dosar, iar prin încheiere protocolară se consemnează că acestea nu i se dă curs până la examinarea fondului.

95. Prin urmare, reieșind din faptul că pârâtul a contestat încheierea de restituire a cererii de ridicare a excepției de tardivitate, instanța de apel era obligată să verifice legalitatea acesteia o dată cu fondul cauzei.

96. În concluzie, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că esență chestiunii cu privire la respectarea termenului de prescripție invocat în prezenta cauză a fost, cel mai probabil, tratată în mod insuficient de către instanțele de judecată ierarhic inferioare și un observator independent ar putea considera că partea care a invocat excepția de tardivitate nu a beneficiat de garanțiile unui proces echitabil.

97. La fel, Curtea a statuat în cauza Hiro Balani vs. Spania că în cazul în care instanța de judecată se abține de a da un răspuns special și explicit în cele mai importante întrebări, fără a acorda părții care a formulat-o posibilitatea de a ști dacă acest mijloc de apărare a fost neglijat sau respins, acest fapt se va considera o încălcare a articolului 6 §1 din CEDO.

98. Astfel, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție deduce că actul judecătoresc trebuie să corespundă tuturor normelor de drept, să fie clar, înțeles de părțile implicate în litigiu și să răspundă în mod sigur și expres la toate cererile și obiecțiile formulate de către părți, însă, în condițiile din speță, decizia din 29 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, nu corespunde acestor calități.

99. Sub acest aspect Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție învederează că, prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, pentru a răspunde cerințelor procesului echitabil, motivarea hotărârii judecătorești ar trebui să evidențieze că judecătorul a examinat cu adevărat chestiunile esențiale ce i-au fost prezentate (Boldea împotriva României din 15 februarie 2007, paragraful 29; Helle împotriva Finlandei din 19 februarie 1997, paragraful 60).

100. Curtea Europeană a Drepturilor Omului în repetate rânduri a statuat necesitatea motivării hotărârilor instanței, or, funcția unei decizii motivate este să demonstreze părților că ele au fost auzite. Dreptul de a fi auzit include nu doar posibilitatea de a aduce argumente instanței, dar de asemenea o obligație corespunzătoare a instanței de a arăta, în motivarea sa, motivele pentru care anumite argumente au fost acceptate sau respinse. O hotărâre se consideră motivată în mod corespunzător atunci când permite părților să facă uz efectiv de dreptul lor de a face apel (Hirvisaari împotriva Finlande).

101. În această ordine de idei, este evident că, în condițiile din speță, constatările instanței de apel nu conțin o argumentare clară, bazată pe suportul probator existent la materialele cauzei, din care să rezulte procesul deliberării și adoptării soluției emise, astfel încât instanța de recurs fiind în dificultate de a exercita controlul judiciar asupra unei asemenea soluții și să verifice temeinicia și legalitatea soluției adoptate.

102. Coroborând circumstanțele ce preced, instanța de recurs conchide temeinicia recursului declarat de ÎS „Stațiunea Didactico-Experimentală

Criuleni”, reprezentată de avocatul Alexei Brânză, împotriva deciziei din 29 septembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, deoarece soluția instanței de apel este bazată pe aplicarea eronată a normelor de drept procedural și neelucidarea circumstanțelor speței.

103. Dat fiind faptul că instanța de apel a emis o decizie neîntemeiată, dictată de interpretarea eronată a normelor de drept procedural și neelucidarea tuturor circumstanțelor pertinente speței, iar lichidarea acestor lacune în cadrul procedurii de examinare în recurs nu este posibilă, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia necesității admiterii recursului declarat de ÎS „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni”, reprezentată de avocatul Alexei Brânză și casării deciziei din 29 septembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, cu restituirea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată.

104. Subsecvent, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră oportun de a învedera că conform art. III alin.(1) – (2), pct.1) din Legea Nr. 135 din 13 iunie 2024 pentru modificarea unor acte normative (revizuirea hărții judiciare), publicată la 27 iunie 2024 în Monitorul Oficial Nr. 271-274: (1) legea nominalizată a intra în vigoare la expirarea a 6 luni de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, cu excepția prevederilor art. I care vizează anexa nr. 3, în partea ce se referă la arondarea judecătoriilor Ungheni și Orhei la circumscripția Curții de Apel Nord, care intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova; (2) La data intrării în vigoare a prezentei legi: 1) Curtea de Apel Bălți se redenumeste în Curtea de Apel Nord.

105. Ținând cont de cele expuse și în temeiul art. 445 alin. (1) lit. c) și art. 445 alin. (2) din Codul de procedură civilă,

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Admite recursul declarat de Întreprinderea de Stat „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni”, reprezentată de avocatul Alexei Brânză.

Casează integral decizia din 29 septembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, emisă în cauza civilă, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Societatea cu Răspundere Limitată „Orom-Imexpo” împotriva Întreprinderii de Stat „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni”, privind încasarea datoriei, dobânzii de întârziere și compensarea cheltuielilor de judecată, cu trimiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Nord, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președinte

Stela Procopciuc

Judecători

Ion Munteanu

Gheorghe Stratulat